

Χαριτίδου Γεωργία, δ. φ.

Ιθάκη, 2014

Ο ρόλος και η ευθύνη της θεάς Αφροδίτης στα Ομηρικά Έπη

Είναι γεγονός πως στα ομηρικά έπη αποδίδεται σημαντικός ρόλος στους θεούς και είναι χαρακτηριστικό της τέχνης του Ομήρου η εναλλαγή θεϊκών και ανθρώπινων σκηνών στη όλη δράση και πλοκή. Οι θεοί είναι πανταχού παρόντες στην Ιλιάδα και την Οδύσσεια. Πλασμένοι κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του ανθρώπου βιώνουν τα πάθη και τις χαρές, υλικές και πνευματικές, των θνητών, φιλονικούν μεταξύ τους, καταδολιεύονται ο ένας τον άλλο. Ζουν πέρα από το καλό και το κακό και γι' αυτό δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ούτε ηθικοί ούτε ανήθικοι². Μιλούν, παρεμβαίνουν στα ανθρώπινα και συχνά οι ενέργειές τους είναι αυθαίρετες και αλλοπρόσαλλες, ανάλογες με τις διαθέσεις τους. Άλλοτε, δηλαδή, είναι καλοί και δίκαιοι και άλλοτε κακοί και άδικοι, άλλοτε σοβαροί και απρόσιτοι και άλλοτε πολύ φιλικοί με τους θνητούς, αδύναμοι μέχρι και αξιογέλαστοι³. Δεν λειτουργούν με βάση κάποιους γενικούς και απόλυτους όρους δικαίου και η ηθική τους, γενικότερα, γίνεται κατανοητή συγκρινόμενη με αυτήν των θνητών και όχι με την αντικειμενική κρίση ενός αμερόληπτου⁴. Έτσι, μάλλον δικαιολογείται η πολεμική που άσκησαν οι Έωνες φιλόσοφοι του 6^{ου} αιώνα εναντίον του Ομήρου γιατί τόλμησε να παρουσιάσει τους θεούς με τόσο διαβλητή ηθική⁵.

Τα χαρακτηριστικά αυτά της θεϊκής παρουσίας στα έπη, σύμφωνα με τους μελετητές, παρουσιάζουν κάποιες διαφοροποιήσεις μεταξύ Οδύσσειας και Ιλιάδας, αναμενόμενες ίσως, με δεδομένο το ζήτημα της

¹ Βλ. Jacqueline de Romilly, «Οι θεοί και το υπερφυσικό στο ομηρικό έπος», στο *Έπος και Δράμα*, μτφρ. επιμ. Αν. Αγγ. Στέφος, ΙΜΠ, Αθήνα, σ. 63

² Βλ. *Ελληνική Μυθολογία*, 1, εισαγωγή στο μύθο, Γενική εποπτεία. Ι. Θ. Κακριδής, Εκδοτική Αθηνών, σ.σ.50,52.

³ Ο. π., σ. 57.

⁴⁴ Βλ. Δ. Ν. Μαρωνίτης-Λ. Πόλκας, *Αρχαιογνωσία και αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση, Αρχαϊκή και Επική ποίηση*, ΙΝΣ, Θεσσαλονίκη, 2007, σ.216.

⁵ Βλ. *Ελληνική μυθολογία*, ό. π. σ. 60.

ταυτότητας του ποιητή των δύο επών ή την εξέλιξη του ποιητή και τις διαφορετικές ιστορικές συνθήκες στις οποίες εντάσσονται τα δύο έργα⁶. Πιο συγκεκριμένα, στην Οδύσσεια, η στάση τους γενικά απέναντι στα ανθρώπινα είναι από ηθική άποψη περισσότερο δικαιολογημένη, παρεμβαίνουν λιγότεροι και είναι σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό καλοί σύμβουλοι σε σύγκριση με την Ιλιάδα όπου είναι πιο αυθαίρετοι και λιγότερο δίκαιοι⁷. Η δύναμή όμως των θεών ελέγχεται από τη Μοίρα και ενώ οι ίδιοι είναι αθάνατοι, είναι αδύνατοι μπροστά στο τέλος των θνητών που είναι μοιραίο και αναπόφευκτο. Ωστόσο, η γενικότερη αυτή θεώρηση του ομηρικού θεϊκού κόσμου δεν καταλήγει στο ευτράπελο και η θεϊκή ισχύς δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση κατά την άποψη της Romilly⁸.

Με βάση όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά της θεϊκής συμμετοχής στον Όμηρο, θα εστιάσουμε στο ρόλο της θεάς Αφροδίτης στα δύο έπη, ρόλος που δεν συγκρίνεται σίγουρα με αυτόν, για παράδειγμα, της Αθηνάς, αλλά ωστόσο είναι σημαντικός και δραστήριος, ιδιαίτερα όσο αφορά τα διαδραματιζόμενα στην Ιλιάδα.

Η θεά της ομορφιάς και του έρωτα γεννήθηκε, σύμφωνα με τη μυθολογία⁹, από τον άσπρο αφρό που δημιουργήθηκε στη θάλασσα όταν ο Κρόνος πέταξε τα γεννητικά όργανα του Ουρανού. Ο αφρός άραξε στην Κύπρο (Κύπρις) και η πανέμορφη Αφροδίτη αναδύθηκε (αναδυομένη) από τα κύματα και βγήκε στη στεριά, στα ακρογιάλια της Πάφου. Αναφέρεται και ως Κυθέρεια, επειδή λέγεται πως ο αφρός πριν την Κύπρο πέρασε μπροστά από τα Κύθηρα. Η θεά υψώθηκε στη φαντασία των αρχαίων Ελλήνων ως σύμβολο του ερωτικού πόθου και ο ρόλος της συνδέθηκε κυρίως με το στήσιμο ερωτικών παιχνιδιών¹⁰. Άλλωστε ένα τέτοιο παιχνίδι της έγινε αφορμή για τον Τρωικό πόλεμο. Η αναφορά στο όνομά της μέχρι και σήμερα συνδέεται με την γυναικεία ομορφιά και τον έρωτα, όπως ακριβώς και στα ομηρικά έπη, όπου όλες οι όμορφες γυναίκες είναι όμοιες με τη «χρυσή Αφροδίτη», η Κασσάνδρα

⁶ Βλ. Φ. Ι. Κακριδής, «Παραλληλίζοντας τον Όμηρο: Β 1-83_ζ 1-84», *Διάλογος*, τχ. 8, Ηράκλειο-Ιούνιος 1990, σ. 11.

⁷ Βλ. Uno Holscher, *ΟΔΥΣΣΕΙΑ-Ένα έπος ανάμεσα στο παραμύθι και το μυθιστόρημα*, μτφρ. Αγγ. Στασινοπούλου-Σκιαδά, Καρδαμίτσας, Αθήνα 2007, σ. 364 και Φ. Ι. Κακριδής, *Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία – Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση*, ΙΝΣ, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 34

⁸ Βλ. J. de Pomilly, ό. π. σ. 66.

⁹ Βλ. *Ελληνική Μυθολογία*, 2, *Οι Θεοί*, Γεν. εποπτεία Ι. Θ. Κακριδής, Εκδοτική Αθηνών, σ. 179.

¹⁰ Βλ. Χ. Αργυροπούλου, *Γυναικεία πορτρέτα στα ομηρικά έπη. Ρόλοι γυναικών θνητών και θεαινών με τις αξίες και τις απαξίες του*, Γαβριηλίδης, Αθήνα 2013, σ. 389.

(Ω, 699) για παράδειγμα και η Βρισηίδα (Τ, 282) στην Ιλιάδα. Αλλά και η Πηνελόπη στην Οδύσσεια είναι επίσης παρόμοια με τη «χρυσή» Αφροδίτη (ρ, 37, τ, 54) καθώς και η κόρη της Ελένης, η Ερμιόνη η οποία παρουσιάζεται ως «χαριτωμένο πλάσμα, στην ειδή σαν τη χρυσή Αφροδίτη». Τέτοιες αναφορές στο όνομα της Αφροδίτης, η οποία μάλιστα χαρακτηρίζεται συνήθως στην Ιλιάδα (Γ, 425, Δ, 10, Υ, 40) «φιλομμειδής» (που της αρέσουν δηλαδή τα χαμόγελα), λειτουργούν απόλυτα φυσικά, όπως και κάθε σύνδεση της θεάς με έρωτες αλλά και δόλους ερωτικούς και μαγικά αντικείμενα για την επίτευξη ερωτικών στόχων. Έτσι, δεν ξενίζει και συνάδει με το ρόλο της η ανταπόκρισή της στο αίτημα της Ήρας να τη βοηθήσει σε ερωτικό σμίξιμο. Δεν της αποκαλύπτει βέβαια η Ήρα ότι θέλει να ξελογιάσει τον Δία, να κάνει έρωτα μαζί του και να τον αποκοιμίσει, ώστε να έχει ελεύθερο το πεδίο να δράσει (Ξ, 180-214), γιατί οι δύο θεές βρίσκονται σε αντίπαλα στρατόπεδα και παρουσιάζονται να λειτουργούν όπως οι άνθρωποι, με συγκρούσεις, αντιπαραθέσεις μεταξύ τους, ψέματα. Η Ήρα της αναγνωρίζει ωστόσο πως με τον «έρωτα και τον πόθο δαμάζει τους θνητούς και τους αθάνατους» και η θεά του έρωτα της παραχωρεί αυτά που διαθέτει, το «κεντητό στηθοπάρι της (στ. 214) που είχε όλων των λογίων τις γοητείες, έρωτα, πόθο, γλυκόλογο ξελόγιασμα που παίρνει το νου». Στο συγκεκριμένο επεισόδιο, που έχει τη σκοπιμότητά του στην εξέλιξη του πολέμου, η J. De Romilly¹¹ αποδίδει μια χροιά διασκεδαστική και άσεμνη που συγγενεύει πολύ με το μύθο των ερώτων της Αφροδίτης και του Άρη που διηγείται ο Δημόδοκος με το τραγούδι του στη χώρα των Φαιάκων, όπου έχει φθάσει ο Οδυσσεύς (θ στ. 267-366). Το συγκεκριμένο τραγούδι που καταλαμβάνει 100 στίχους στην Οδύσσεια έχει πολυσυζητηθεί. Έχει χαρακτηριστεί από την Όλγα Κομνηνού-Κακριδή, παιγνίδισμα, υπόρχημα που μιλάει τολμηρά για την ερωτική περιπέτεια της Αφροδίτης με τον Άρη, το οποίο μάλιστα έδωσε αφορμή για συζητήσεις σχετικές με τη θρησκευτικότητα και τις θεολογικές αντιλήψεις του Ομήρου και επιπλέον θεωρήθηκε από τους αναλυτικούς νεότερη προσθήκη¹² ή γενικότερα εμβόλιμη διήγηση. Είναι γεγονός πως το τραγούδι αποτελεί μια τολμηρή, σκανδαλιστική αιοδή με θέμα τον παράνομο έρωτα Αφροδίτης – Άρη, που βέβαια δεν έχει καμιά σχέση με

¹¹ Βλ. J. de Romilly, στο Έπος και Δράμα, ό. π., σ. 65.

¹² Βλ. Ο. Κομνηνού-Κακριδή, Σχέδιο και τεχνική της Οδύσσειας, Θεσσαλονίκη 1969, σ. σ. 112, 267.

τον Τρωικό πόλεμο και τον ηρωικό κόσμο¹³. Λέγεται σε ανοιχτό χώρο, στην αγορά, προκαλεί κέφι και διασκεδάζει. Ο μεγάλος έρωτας Αφροδίτης- Άρη ίσως ήταν μια διασκεδαστική «μπαλάντα» της εποχής¹⁴ και οπωσδήποτε έχει βάση η άποψη που αποδέχεται ως πολύ ικανό το συγγραφέα του «ξεγελασμένου Διός» για να γράψει και για «τους έρωτες του Άρη και της Αφροδίτης», στους οποίους έρωτες ξαναβρίσκουμε την ίδια έμπνευση, την τόσο ελεύθερα ζωηρή και εύθυμη¹⁵.

Πράγματι πρόκειται για μια διήγηση με χαρακτήρα ελευθεριάζοντα¹⁶ που διακωμωδεί τους θεούς και προκαλεί κέφι σε θνητούς και αθάνατους. Αναφέρεται στη μοιχεία της Αφροδίτης με τον Άρη σε βάρος του συζύγου της Αφροδίτης Ήφαιστου ο οποίος ειδοποιείται από τον παντεπόπτη Ήλιο και ως θεός της μεταλλουργίας ετοιμάζει την εκδίκησή του παγιδεύοντας από παντού το κρεβάτι του ανόσιου έρωτα με λεπτό αόρατο δίχτυ ενώ προσποιείται ότι φεύγει για τη Λήμνο. Το παράνομο ζευγάρι, τυλιγμένο στο περίτεχνο δίχτυ συλλαμβάνεται έτσι επ' αυτοφώρω από τον αγανακτισμένο σύζυγο, ο οποίος παραπονείται στον πατέρα του, τον Δία για την αναπηρία του και ζητάει την επιστροφή των γαμήλιων δώρων, αυτών που έδωσε για την «όμορφη βέβαια αλλά ξετσίπωτη-σκύλα- κόρη που δεν κρατάει στα πάθια, δεν είναι εγκρατής» (θ 318-320). Οι θεοί του Ολύμπου καλούνται ως μάρτυρες του γεγονότος, στοιχείο που έμμεσα, όπως και η καταβολή αποζημίωσης, παραπέμπει στις αξίες και τις συνήθειες της εποχής για θέματα τιμής και αποκατάστασής της¹⁷. Ο Δίας όμως μένει μακριά από την εύθυμη αυτή ιστορία, όπως και οι θεές-αυτές όμως από ντροπή- ενώ αντίθετα ο Απόλλωνας και ο Ερμής όχι μόνο διασκεδάζουν αλλά και σχολιάζουν όσα βλέπουν με ειρωνείες και ελαφρότητα. Ο Ερμής μάλιστα εύκολα δηλώνει ότι θα πλάγιαζε με την Αφροδίτη και ας τον έβλεπαν όλοι οι θεοί. Το παράνομο ζευγάρι απεγκλωβίζεται όταν ο σοβαρός απέναντι στο συμβάν Ποσειδώνας εγγυάται στον Ήφαιστο την εκπλήρωση του χρέους της μοιχείας, η οποία και λήγει με την αναχώρηση του Άρη για τη Θράκη και της Αφροδίτης για την Πάφο, όπου την φροντίζουν οι Χάριτες

¹³ Βλ. Δ. Ν. Μαρωνίτης – Λ. Πόλκας, ό. π., σ. 63.

¹⁴ Βλ. Χ. Αργυροπούλου, ό. π., σ. 391.

¹⁵ Βλ. Robert Flaceliere, *Ο έρωτας στην αρχαία Ελλάδα*, μτφρ. Α. Καραντώνης, Παπαδήμας, Αθήνα 2007⁶, σ. 27.

¹⁶ Ο. π., σ. 28.

¹⁷ Βλ. Μ. Χριστόπουλος, «Η θεά του έρωτα και οι ποιητικοί έρωτές της», *Πρακτικά εικοστού έκτου Συμποσίου Ποίησης, ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΩΤΑΣ*, Πανεπ. Πατρών, 29 Ιουνίου-2 Ιουλίου 2006, Περί Τεχνών, σ. 97.

και αστράφτει η ομορφιά της (θαυμα ιδέσθαι θ, 366). Η παρασυζυγική αυτή εκτροπή των θεών, που ανάλογη στους θνητούς μπορεί να οδηγούσε σε τραγικές καταστάσεις (αρκεί να φέρουμε στο νου τα ζευγάρια: Πάρης- Ελένη, Κλυταιμνήστρα-Αίγισθος) βολεύεται και τελειώνει άνετα και με χάρη, χωρίς ιδιαίτερες συνέπειες. Και η πορεία των θεών συνεχίζεται, σαν να μη συνέβη τίποτε.

Η παρουσία, λοιπόν, της Αφροδίτης στη συγκεκριμένη τολμηρή αιδή της Οδύσειας δεν μπορεί κανείς να πει πως δεν ανταποκρίνεται στο γενικότερο ρόλο της θεάς και τα χαρακτηριστικά της.

Αντίθετα, ξενίζει η ανάμειξη της θεάς του έρωτα στα πολεμικά γεγονότα της Ιλιάδας. Το θέμα της εμπλοκής της στα του πολέμου τίθεται και από τον ίδιο τον Δία, όταν της λέει χαμογελώντας στο Ε της Ιλιάδας (στ. 426) «δεν είναι για σένα παιδί μου τα έργα του πολέμου, εσύ να κοιτάζεις τις ευχάριστες δουλειές του γάμου». Φαίνεται, όμως, -και αρκεί να δούμε μόνο την αφορμή του τρωικού πολέμου- πως πόλεμος και έρωτας είναι έννοιες συμπληρωματικές, οι οποίες όσο αντιδιαστέλλονται, όπως υπογραμμίζει ο Μ. Χριστόπουλος¹⁸, άλλο τόσο συσχετίζονται. Βέβαια, θα πρέπει να σημειώσουμε πως ο γιος της Αφροδίτης ο Αινείας συμμετέχει στον πόλεμο με τους Τρώες και είναι αναμενόμενη η παρέμβαση της θεάς για την προστασία του, όπως αντίστοιχα και της Θέτιδας για τον Αχιλλέα, αν και ως μάνα η Αφροδίτη δεν φέρεται σοβαρά και με ιδιαίτερη μητρική αγάπη¹⁹. Όταν, βέβαια, χτύπησε ο Διομήδης, προστατευόμενος της Αθηνάς, τον Αινεία με πέτρα στο ισχύο, αν η Αφροδίτη δεν άπλωνε τα άσπρα μπράτσα της γύρω του για να τον προστατέψει (Ε,300-318) θα χανόταν. Ωστόσο, πληγώθηκε και η ίδια στο τρυφερό της χέρι από το δόρυ του Διομήδη ο οποίος με παραίνεση της Αθηνάς (Ε131-132) της ρίχτηκε ξέροντας «πως είναι θεά φοβιτσιάρα και όχι από τις θεές που κυβερνούν τον πόλεμο των ανδρών» και την απείλησε πως «αν συνεχίσει να τριγυρνά μέσα στον πόλεμο, θα ακούει πόλεμο από μακριά και θα τον τρέμει». Το αθάνατο αίμα της (η ιχώρ) έτρεχε, έβγαλε δυνατή κραυγή και άφησε χάμω το γιο της- τον οποίο τελικά έσωσε ο Απόλλωνας- για να καταφύγει η ίδια σαν μικρό κοριτσάκι στην αγκαλιά και τα χάρδια της μητέρας της Διώνης (Ε, 300-380). Αλλά και στις συγκρούσεις μεταξύ των θεών που με ευχαρίστηση παρακολουθούσε ο Δίας καθισμένος στον Όλυμπο (Φ 389-434) η

¹⁸ Βλ. Μ. Χριστόπουλος, ό. π., σ. 98.

¹⁹ Βλ. Χ. Αργυροπούλου, ό. π., σ. 392.

βοήθειά της προς τον Άρη που χτυπήθηκε με πέτρα από την Αθηνά δεν είχε άμεσο και ουσιαστικό αποτέλεσμα, αφού βρέθηκε και αυτή χτυπημένη από το παχύ χέρι της να κοίτεται στο χώμα μαζί με τον προστατευόμενό της -υποτίθεται- Άρη.

Ανάλογη παρέμβαση της θεάς και στο πλαίσιο πάντα της λειτουργίας της υπέρ των Τρώων έχουμε και στο Ψ (185-188) της Ιλιάδας όταν με το μαγικό της αθάνατο «τριανταφυλλόλαδο άλειψε τον νεκρό Έκτορα μέρα και νύχτα για να μη τον ξεγδάρει καθώς τον έσερνε δώθε-κείθε ο Αχιλλέας, ενώ παράλληλα απομάκρυνε τα σκυλιά που караδοκούσαν.

Η πιο ενδιαφέρουσα και ουσιαστική όμως συμμετοχή της Αφροδίτης στην όλη εξέλιξη του τρωικού πολέμου έχει σχέση με τη συμπλοκή Μενέλαου- Πάρη, συμπλοκή που με συμφωνία και όρκους και από τις δύο πλευρές θα έκρινε τον νικητή και το τέλος του πολέμου. Η περιγραφή της σύγκρουσης (Γ, 340-372) οδηγεί ξεκάθαρα στην υπεροχή του Μενέλαου ο οποίος και ξέσκισε με το δόρυ του τον χιτώνα του Πάρη και τον έσερνε από την περικεφαλαία προς τους Αχαιούς, αλλά τότε ακριβώς η παρέμβαση της Αφροδίτης, η οποία έσπασε το λουρί της περικεφαλαίας και τράβηξε έξω από τη μάχη τον Πάρη, ανέτρεψε όρκους και συμφωνίες. Η θεά του έρωτα ανέλαβε τελικά την ευθύνη της συνέχισης του πολέμου με τη συναίνεση βέβαια και του Δία και της Ήρας και την ανάλογη παρέμβαση της Αθηνάς. Στο σημείο ακριβώς αυτό, που ουσιαστικά πραγματοποιείται παρεμπόδιση των ειρηνευτικών προσπαθειών με θεϊκές παρεμβάσεις, φαίνεται καθαρά πόσο περίεργες κατώτερες ακόμη και ύπουλες μπορεί να είναι οι ενέργειες των θεών προκειμένου να εξυπηρετηθεί η όλη πλοκή και εξέλιξη της διήγησης.

Πρέπει όμως να παραδεχτούμε πως ο ποιητής, ακόμη και σε αυτήν την κρίσιμη, καθαρά πολεμική σκηνή δεν ξεχνά τον καθαυτό ρόλο της Αφροδίτης η οποία μεταμορφωμένη σε γριά υφάντρα εξαναγκάζει την Ελένη να κάνει έρωτα με τον εραστή της. Μάταια ο Μενέλαος αναζητά τον Πάρη, μάταια η Ελένη αγανακτισμένη με τη θεά αντιστέκεται. Οι απειλές της Αφροδίτης οδηγούν την Ελένη στο σκαλιστό κρεβάτι του θολωμένου από έρωτα άνδρα και μάλιστα καταμεσήμερο, πράγμα που αποτελεί παράβαση, αφού ο έρωτας γίνεται νύχτα και ο πόλεμος ημέρα²⁰. Στη συνένευσή τους αυτή αμέσως μετά την ολοκληρωτική ταπείνωση του εραστή της Ελένης από το σύζυγό της, Μενέλαο, αποτυπώνεται με

²⁰ Βλ. Pierre Vidal – Naquet, *Ο κόσμος του Ομήρου*, μτφρ. Ασπ. Κεφαλά, Εξάντας-Νήματα, Αθήνα 2002, σ. 65.

άριστο τρόπο ο παράλογος χαρακτήρας της αμοιβαίας έλξης του ζευγαριού²¹. Και οι θεοί στον Όλυμπο παρακολουθούσαν τα τεκταινόμενα διασκεδάζοντας και πίνοντας νέκταρ σε χρυσά ποτήρια (Δ, 1-4).

Με δεδομένο ότι ο Ιλιαδικός πόλεμος, συνεχίστηκε, οι ενέργειες της Αφροδίτης αποδεικνύονται δραστικές και ο ρόλος της, τουλάχιστον στο συγκεκριμένο επεισόδιο είναι μάλλον ουσιαστικός και δυναμικός. Νοιάζεται για τον προστατευόμενό της, τον πανέμορφο Πάρη, με υπερβολικό θα έλεγε κανείς τρόπο. Όχι μόνο ακυρώνει όρκους στο όνομα των θεών για χάρη του αλλά και γίνεται αιτία της συνέχισης του πολέμου, όπως έγινε αιτία και της έναρξής του. Και δεν σταματάει εκεί. Η εύνοια και η προστασία της προχωράει και στην ευχαρίστησή του, την ξεκούρασή του, την ερωτική του απόλαυση την οποία μάλιστα οργανώνει και επιβάλλει.

Αυτή σε γενικές γραμμές είναι η εικόνα της Αφροδίτης στα ομηρικά έπη και αν θα θέλαμε να συνοψίσουμε και να τονίσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της θα διαπιστώναμε αμέσως την αντιφατικότητα αυτών των χαρακτηριστικών:

- Πρώτο και βασικό της στοιχείο η ομορφιά και η σύνδεσή της με κάθε όμορφη γυναικεία παρουσία και ερωτική σχέση θνητών και αθανάτων. Άλλωστε και η ίδια ερωτεύεται και προκαλεί τον πόθο και παρασταίνεται σαν μια ξεδιάντροπη προξενήτρα²² και δειλή, έκλυτη, κακιά και αναιδής²³ που εκτίθεται μάλιστα μπροστά στους θεούς με τα όσα κάνει (ερωτικό τρίγωνο: Αφροδίτη- Ηφαιστος- Άρης). Το στοιχείο αυτό που συνδέεται με τις αντιλήψεις της εποχής για το ρόλο της θεάς δεν προωθεί την πλοκή. Προωθεί και προβάλλει όμως την ευαισθησία του ποιητή απέναντι στην ομορφιά και τη γοητεία των γυναικών οι οποίες κατέχουν ξεχωριστή θέση στο έργο του²⁴.
- Άλλο χαρακτηριστικό της είναι η εμπλοκή της αλλά και η χρήση μαγικών από την πλευρά της για την επίτευξη ερωτικών στόχων καθώς και οι παρεμβάσεις της στο καθαρά πολεμικό επίπεδο για τη στήριξη των Τρώων. Το χαρακτηριστικό αυτό συνδέεται με την

²¹ Βλ. Joachim Latacz, *Όμηρος, ο θεμελιωτής της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας*, μτφρ. Εβ. Σιστάκου, επιμ. Αντ. Ρεγκάκος, Παπαδήμας, Αθήνα 2000, σ. 190.

²² Βλ. R. Flaceliere, *ό. π.*, σ.27

²³ Αιμίλιος Μιρώ, *Η καθημερινή ζωή στην εποχή του Ομήρου*, Παπαδήμας, Αθήνα 1987, σ. 206.

²⁴ *ό. π.*, σ. 205.

εξέλιξη της διήγησης αλλά και στο επίπεδο αυτό είναι εμφανείς οι αδυναμίες της θεάς η οποία ενώ σε κάποιες περιπτώσεις, όπως είδαμε, είναι απόλυτα αποτελεσματική, σε άλλες παρουσιάζεται ανήμπορη, μέχρι που τραυματίζεται από θνητούς και αθάνατους, κλαίει και ζητάει παρηγοριά.

- Η ιδιαίτερα συνδεδεμένη στην Οδύσσεια με την ομορφιά και τον έρωτα Αφροδίτη, στην Ιλιάδα και συγκεκριμένα στο επεισόδιο σύγκρουσης Πάρη-Μενέλαου παρουσιάζει ένα διαφορετικό πρόσωπο. Είναι δυναμική, επιβάλλει αυτό που έχει κατά νου, πετυχαίνει το στόχο της και το σημαντικότερο ανατρέπει όλα τα ήδη συμφωνημένα επηρεάζοντας καθοριστικά την όλη πορεία της πλοκής και της εξέλιξης των πραγμάτων.

Όλα, συνεπώς, συνδέονται με την Αφροδίτη. Και το καλό και το κακό, και το θεϊκό και το ανθρώπινο και η δύναμη και η αδυναμία. Αυτό όμως λίγο ως πολύ συμβαίνει με όλους τους θεούς στα ομηρικά έπη, αφού όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή της παρέμβασής μου, περιγράφονται στις σχέσεις τους όπως οι άνθρωποι.

Ο ποιητής των ομηρικών επών, όπως φαίνεται, με βάση τα ανθρώπινα δεδομένα εξωθεί τη φαντασία του και στη δημιουργία του θεϊκού κόσμου και πάντα φυσικά λειτουργεί για την εξυπηρέτηση των αναγκών της διήγησής του, των ιδεών και των αντιλήψεων της εποχής. Έτσι, οι αντιφάσεις, οι εναλλαγές και οι απορίες ακόμη είναι αναπόφευκτες. Άλλωστε, αυτή είναι η ομορφιά, η μοναδικότητα των επών. Μας εκπλήσσουν, μας προκαλούν, μας γοητεύουν και θα συνεχίσουν να μας γοητεύουν.

Ευχαριστώ